

ҚР «С. Қайырбекова атындағы ҰҒДСДО» ШЖҚ РМК ШҚФ

КИБЕРГИГИЕНА НЕГІЗДЕРІ

Шымкент, 2024 год

МАЗМҰНЫ

- 01 КИБЕРГИГИЕНА ДЕГЕН НЕ?
- 02 БЕДЕЛГЕ НҰҚСАН КЕЛТІРУ ҮШІН АҚ ТӘУЕКЕЛДЕРІ
- 03 ИНТЕРНЕТ ЖӘНЕ ЭЛЕКТРОНДЫҚ ПОШТАНЫ ПАЙДАЛАНУ ЕРЕЖЕЛЕРІ
- 04 КИБЕРҚАУІПСІЗДІК БОЙЫНША ҰСЫНЫСТАР
- 05 ҚҰПИЯ СӨЗДЕРДІ ҚАУІПСІЗ САҚТАУ
- 06 ӘЛЕУМЕТТІК ИНЖЕНЕРЛІК ШАБУЫЛДАРДАН ҚОРҒАУ

КИБЕРГИГИЕНА ДЕГЕН НЕ?

бұл желілік қауіпсіздікті жақсарту және жүйенің жұмысын қамтамасыз ету үшін компьютерлер мен басқа құрылғылардың пайдаланушылары орындайтын әрекеттер жиынтығы

бұл пайдаланушылар мен ұйымдарға онлайн режимінде бұзушылықтарды азайтуға, желілік қауіпсіздікті арттыруға және жүйенің жұмысын қамтамасыз етуге көмектесетін қауіпсіздікке баса назар аударатын ойлау мен әдеттер

КИБЕРГИГИЕНА

Жеке деректерді қорғау

Желі қолданушылары оның дұрыс емес қолдарға түсуіне жол бермеу үшін интернетте өздері туралы қандай ақпаратты ашатынына мұқият болуы керек. Бұл тек құпия ақпарат беруден аулақ болуды ғана қамтымайды

Кибершабуылдардың алдын алу

вирустар, хакерлік шабуылдар, фишинг және интернеттегі қауіптің басқа түрлері сияқты кибершабуылдардың алдын алу. Бұған антивирустық бағдарламалық құралды пайдалану, бағдарламалық құрал мен операциялық жүйелер үшін қауіпсіздік жаңартуларын орнату және пайдаланушыларға әртүрлі киберқауіптерден қорғау әдістері туралы үйрету кіреді

Онлайн транзакциялардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету

күдікті әрекеттерді анықтау үшін қауіпсіз онлайн төлем әдістерін пайдалану, банктік деректерді қорғау және қаржылық активтерді бақылау

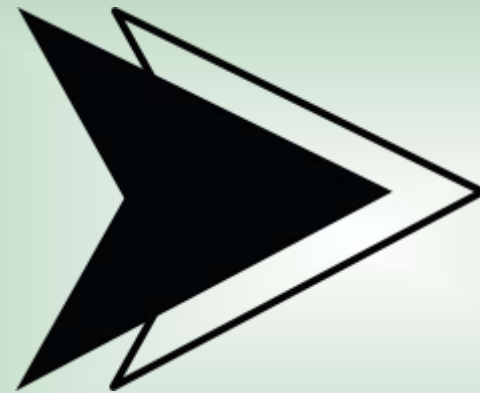

Ақпараттық қауіпсіздікті сақтайтын үш маңызды талап:

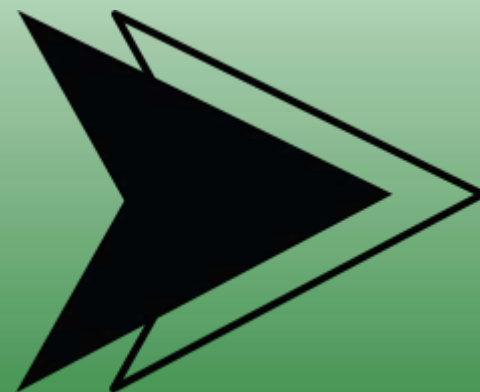
Құпиялылық

Ақпаратқа тек құқығы бар адам ғана қол жеткізе алуы керек. Ал кімнің құқығы жоқ болса, ақпаратқа қол жеткізу жабық.

Қол жетімділік

Ақпарат қажет болған кезде қол жетімді болуы керек. Бірден және жылдам

Тұтастық

ақпараттың (деректердің) бұрмаланбаған түрде сақталу қабілеті. Ақпараттың заңсыз және иесі көздемеген өзгерістері (оператордың қателігі немесе уәкілетті емес адамның қасақана әрекеті нәтижесінде) тұтастықтың бұзылуына әкеледі.

БЕДЕЛГЕ НҰҚСАН КЕЛТІРУ ҮШІН АҚ ТӘУЕКЕЛДЕРІ

РЕСУРСТЫҢ
ҚОЛЖЕТІМСІЗ

Қоғамның әлеуметтік
шиеленісі

ҚҰПИЯ СӨЗ
САЯСАТЫ

Ақпараттың жоғалуы

ӘКІМШІЛІК ҚОЛ
ЖЕТІМДІЛІК

Панельдер

Жалған ақпарат тарату

ӘЛЕУМЕТТІК
ИНЖЕНЕРИЯ

арқылы

ақпараты

Құпия деректерді қол
жеткізу

АККАУНТТАРДЫ
ӘЛЕУМЕТТІК
ЖЕЛІЛЕРДЕ

Қалпына келтіру
мүмкінсіздігі

БЕДЕЛГЕ НҰҚСАН КЕЛТІРУ ҮШІН АҚ ТӘУЕКЕЛДЕРІ

ҚҰПИЯ СӨЗ САЯСАТЫ

Қарапайым Құпия сөздер
Екі факторлы аутентификация
қолданылмайды
Құпия сөзді қайталау (gmail, mail)
Корпоративтік поштаны дербес
әлеуметтік желілерге және осыған ұқсас
сервистерге байланыстыру
Сессияны бөгде компьютерде жабу
емес
Қатыгездіктер (парольдерді таңдау)

ФИШИНГ

Легитимсіз сілтемелер бойынша өту
Тексерілмеген файлдарды ашу
Ақпаратты қорғау құралы болмауы

ДЕРЕКТЕРДІҢ БҰЗЫЛУЫ

Қорғалмаған қоғамдық Wi-Fi
зиянды бағдарламалық жасақтаманы
USB арқылы жүктеу
Мессенджер арқылы жіберілетін
құжаттардың фотосуреті
Деректер базасын бөгде компьютерге
жүктеу
Әлсіз құпия сөзі бар жеке Wi-Fi

Интернет және электрондық поштаны пайдалану ережелері

Интернет желісін пайдаланған кезінде қызметкерге тыйым салынатын нұсқаулар:

Ұсынған интернетке қолжетімділікті жеке мақсатта пайдалану;
оларға берілген пайдаланушы аты мен құпия сөзді жариялау;
басқа қызметкерлерге немесе бөгде адамдарға осы мақсаттар үшін бөлінген интернетке қол жеткізуді қамтамасыз ету;
Интернет желісіне рұқсатсыз кіруге мүмкіндік беретін басқаша аппараттық және бағдарламалық құралдарды пайдалану;
қызметтік міндеттерге кіретін және беру тәсілі криптографиялық түрлендіру құралдарын қолдану арқылы қауіпсіз болып табылатын жағдайларды қоспағанда, құпия ақпаратты беру;
авторлық құқықпен немесе басқа құқықтармен қорғалған ақпаратты иесінің рұқсатынсыз беру.

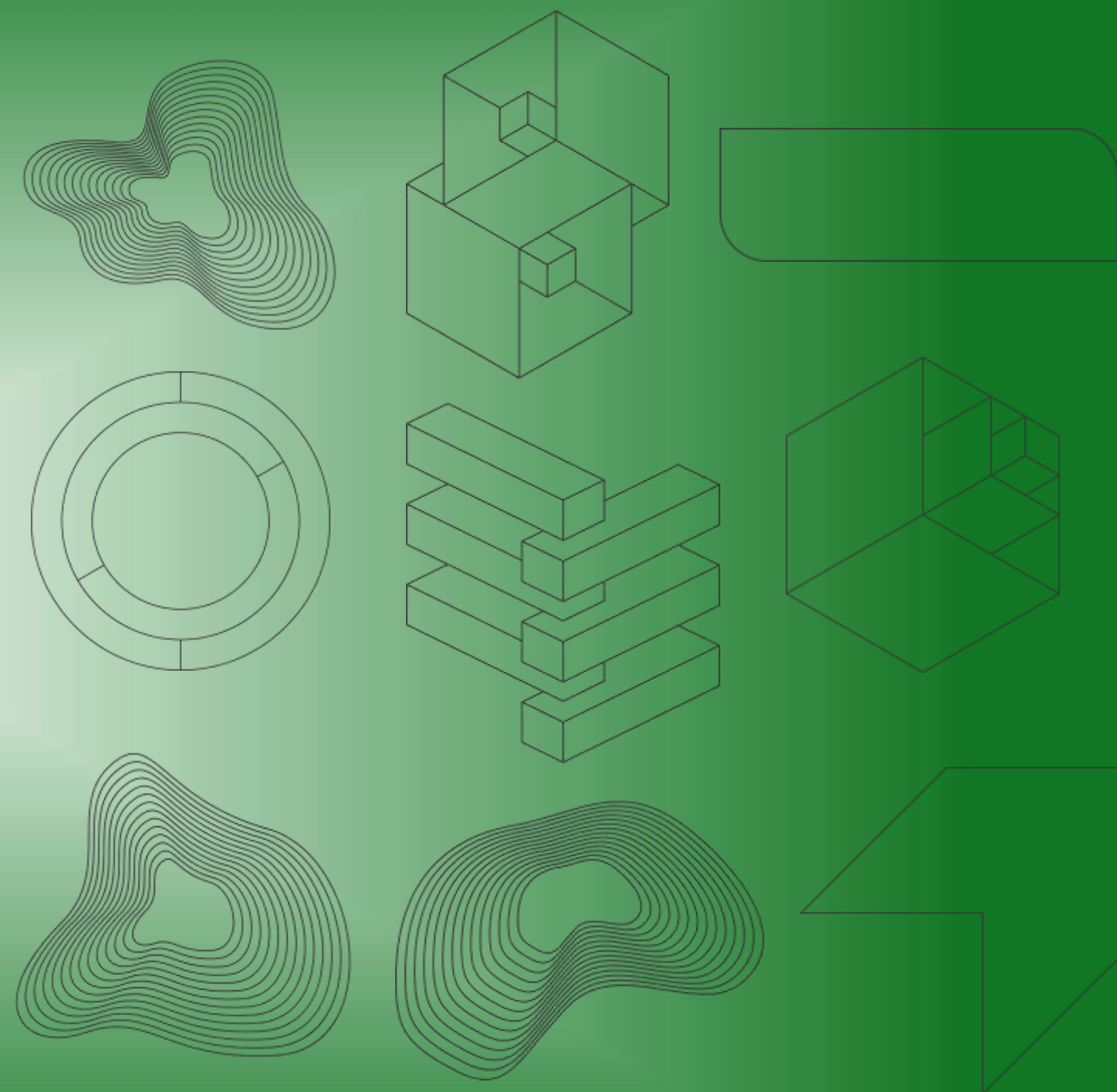

Интернет және электрондық поштаны пайдалану ережелері

Интернет желісін пайдаланған кезінде қызметкерге тыйым салынатын нұсқаулар:

рұқсат етілмеген қол жеткізуді жүзеге асыру үшін кез келген аппараттық және бағдарламалық құралдардың функционалдығын бұзуға, жоюға не шектеуге арналған зиянды бағдарламаны, сондай-ақ коммерциялық бағдарламалық қамтамасыз ету мен бағдарламалық қамтамасыз етуге оларды генерациялау үшін сериялық нөмірлерді, ақылы Интернет-ресурстарға рұқсатсыз қол жеткізу үшін парольдер мен өзге де құралдарды, сондай-ақ жоғарыда көрсетілген ақпаратқа сілтемелерді беруге; әлеуметтік желілер мен Интернет арналардың жеке беттері арқылы бейнелерді (кинофильмдерді және т. б.) қарау, сондай-ақ келесі сайттарды жасау/кіру:

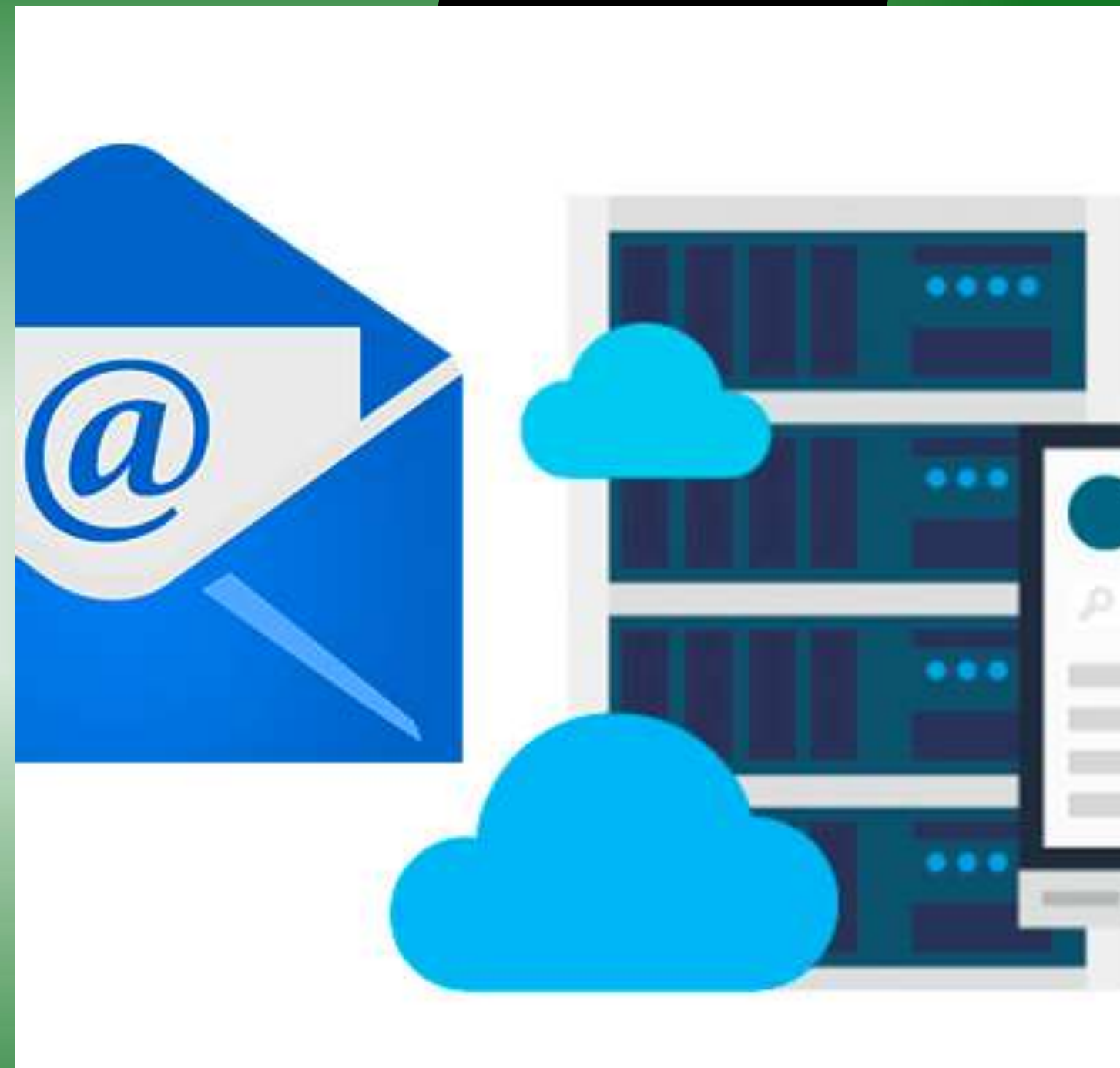
- онлайн ойындар;
- торренттер;
- онлайн радио және теледидар.

Интернет және электрондық поштаны пайдалану ережелері

Электронды пошта пайдаланған кезінде қызметкерге тыйым салынатын нұсқаулар:

белгісіз немесе күмәнді мекенжайлардан келіп түскен хаттарды ашу және оқу, электрондық хаттарға тіркемелерді сақтау және іске қосу (қажет болған жағдайда мұндай тіркемелер сыртқы тасымалдағышқа түсіріледі және жергілікті желіге қосылмаған компьютерде вирустардың бар-жоғына тексеріледі); тегін пошта қызметтерін пайдалану, сондай-ақ электрондық поштаны қызметтік міндеттерін орындаумен байланысты емес жеке мақсаттарда пайдалану; жұмыс коммуникациялары үшін жеке пошта жәшіктерін пайдалану және/немесе көптеген қызметкерлерге бір ортақ жәшікті пайдалану;

Интернет және электрондық поштаны пайдалану ережелері

Электронды пошта пайдаланған кезінде қызметкерге
тыйым салынатын нұсқаулар:

ҚР ДСМ корпоративтік поштасына қол жеткізу үшін VPN құралдарын қолданбай қоғамдық Wi-Fi желілерін пайдалану; электрондық хабарламаларды жіберу: егер тасымалдау әдісі қауіпсіз болмаса, құпия ақпаратты қамтиды; авторлық немесе басқа құқықтармен толық немесе ішінара қорғалған ақпарат иесінің рұқсатынсыз; кез келген бағдарламалық және аппараттық құралдардың функционалдығын бұзуға немесе шектеуге, сондай-ақ рұқсатсыз кіруді жүзеге асыруға қабілетті ақпаратты, файлдарды немесе БҚ, сондай-ақ жоғарыда көрсетілген ақпаратқа сілтемелерді; сілтемелерге өтіп, белгісіз жіберушілерден алынған кіріс электрондық хабарлардың ішкі файлдарын ашыңыз;

Интернет және электрондық поштаны пайдалану ережелері

Электронды пошта пайдаланған кезінде қызметкерге тыйым салынатын нұсқаулар:

өз бастамасы бойынша (басшының нұсқауынсыз) электрондық хабарламаларды жіберуді (оның ішінде жаппай) жүзеге асыру (егер тарату қызметтік міндеттерін орындаумен байланысты болмаса);

қызметтік міндеттерін орындаумен байланысты емес Интернет желісінен материалдарды мерзімді таратуға жазылуды ресімдеу үшін электрондық пошта мекенжайын пайдалану;

ҚР ДСМ басқа қызметкерлеріне қызметкерлерге және үшінші тұлғаларға өздерінің электрондық пошта жәшігіне кіруге рұқсат беру;

электрондық хабарламаларды жеке пошта жәшіктерінен корпоративтік хабарламаға қызметтік қажеттіліксіз қайта бағыттау;

электрондық пошта тіркелгісінің мәліметтерін жариялаңыз.

КИБЕРҚАУІПСІЗ ДІК БОЙЫНША ҰСЫНЫСТАР

1

Лицензияланған бағдарламалық құралды пайдаланыңыз.
Бағдарламалық өнімдерді уақтылы жаңартыңыз

2

Өздігінен іске қосылатын файлдарды ешқашан ашпаңыз.
Мысал: .exe , .com , .cmd , .msi , .bat
Мұндай кеңейтімдері бар тіркеме файлдарын ашуға болмайды!

3

ЭЦҚ-ны ешқашан ашық түрде электрондық пошта арқылы жібермеңіз.
ЭЦҚ-ны ешқашан бейтаныс компьютерлерге көшірмеңіз.
ЭЦҚ-ны компьютерде сақтамаңыз.

КИБЕРҚАУІПСІЗДІК БОЙЫНША ҰСЫНЫСТАР

4

Күдікті файлдарды жүктемеңіз немесе ашпаңыз және тексерілмеген көздерден сілтемелерге өтпеңіз

5

Жеке деректер, жеке куәлік, банктік карта деректері және т. б. бар құжаттарыңыздың көшірмелерін жібермеңіз

6

Деректердің тұрақты сақтық көшірмесін жасаңыз

7

Қоғамдық Wi-Fi нүктелеріне қорғалмаған сымсыз желілерге сенбеңіз және аутентификация деректерді енгізбеңіз

8

Компьютерді үнемі зиянды файлдардың болмауын тексеріп отырыңыз

9

Екі факторлы аутентификация қолданыңыз

ҚҰПИЯ СӨЗДЕРДІ ҚАУІПСІЗ САҚТАУ

Бірнеше қолданушы
жазбаларда бірдей
құпия сөзді
пайдаланбаңыз

Ұзындығы кемінде 12
таңбадан тұратын
құпия сөздерді
қолданыңыз

Құпия сөзді үнемі
өзгертіңіз.

Интернет
құрылғыларында әдепкі
құпия сөздерді
өзгертіңіз

Бас әріптер мен кіші
әріптерді, таңбалар мен
сандарды қамтитын
құпия сөздерді
қолданыңыз

Құпия сөздерді
жазбаңыз немесе
оларды басқа адамдарға
бермеңіз.

Әлеуметтік инженерлік шабуылдардан қорғау

Сіз сенімді емес күдікті сілтемелерге өтпеңіз.

Күдікті көрінетін хаттарды ашпаңыз.

Сіз күтпеген электрондық пошта хабарлары мен мәтіндік хабарларға күдікті тіркемелерді жүктемеңіз.

Тегін ақша, сыйлықтар мен жеңілдіктер уәде ететін жарнамаларға бармаңыз.

Тыңдаған үшін
рахмет